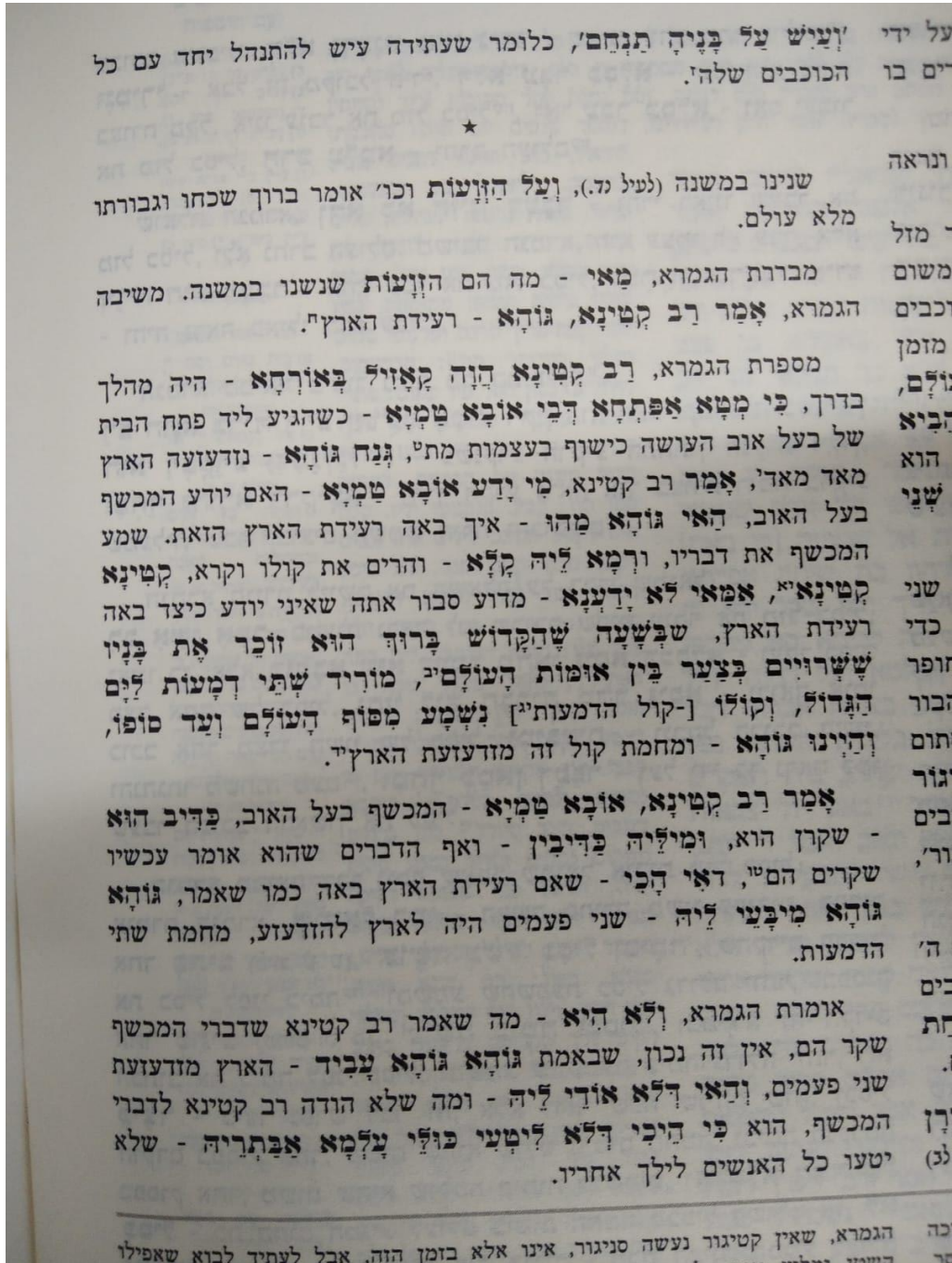


כשהאדמה רוועדת / הרבנית נעמה אתרוג



המשך בעמוד הבא

עין איה

שורש החכמה בכללות, למה מהפכות נוראות כאלה משמשות, לא יתבאר לנו רק כשנשכיל שיש צרכים רבים להעמיד על מכונו את המוסר הכללי. ויש ג"כ חסרונות רבים קבועים בחוק החברה האנושית שאי אפשר לה לקבל תיקון בעמידתה שוקטת על שמריה. ורק דעתו של אל דעות אשר לו נתכנו עלילות³, היא המכרעת אימתי צריכה התרבות האנושית הכללית להעזר ע"י מהפכה גדולה, שעוקרת משורש חלק גדול של המין האנושי עם חיי חומרו ועמהם ג"כ מצב רוחו ומוסרו, כדי לבנות על שאיות חורבנם יסוד לשכלול של תיקון הראוי להצטרף אל התיקון האמיתי, שראוי לכסוף אליו בחק הכלל.

אחד מהאותות, להתגלות של החסרונות הדבקים בכלל החברה האנושית, הוא כאמת מצבן של ישראל. אומה זאת, שראוי היה לה לעמוד בפסיגת ההצלחה בין גויי הארץ, לפי חלקה במאור הרוחני ואור התורה והדעת ויסודי כל מעגל טוב שהשפיעה לעולם ע"י דעת ד' אחד, אם לא החסרונות הקבועים בכלל האנושיות, שעמהם לוקחת גם האומה עצמה ודאי את חלקה, היה הדבר מוכרח שישוב המצב לאיתנו הראוי ע"פ היושר האלהי וע"פ המדה ההגונה. עכ"פ שום אדם אינו יכול לומר, שהדבר ראוי שתהיה אומה כזאת בעלת יתרון רב נתונה במצב מורה⁴ ואיום המרגיז כל לב, ושאינן זה חלי באבר חשוב מאברי האנוש[ות] הכללית. וההתגלות של החסרון המוסרי המתראה לנו ע"י מצבם של ישראל המורה⁴, הוא אות ג"כ על עוד המונים המונים של רעות וחסרונות קלוטים בעובי טבעה של

אפתחא דבי אובא טמיא גנח גוהא, אמר, מי ידע אובא טמיא האי גוהא דגנח מהו. (א"ל) כו' בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אוה"ע, כביכול מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו, והיינו גוהא. א"ר קטינא, אובא טמיא כדיב הוא ומיליה כדיבין, א"ה גוהא גוהא מבע"ל. ולא היא גוהא גוהא עביד, והאי דלא אודי ליה כי היכי דלא לטעו כ"ע בתריה. כאשר כל הדברים המתהווים בעולם, אפילו הענינים הקטנים, המה מקושרים אל כלל המציאות ומתקשרים אל תכלית רמה ונשאה בספר הכללי ספר ד'¹, ומצטרפים כצירופן של אותיות הפרטיות אל בנין מערכת ספרים רוממה ונשגבה, על אחת כמה וכמה, הדברים הגדולים, וביותר הדברים שהם נראים כמכשולות בדרכי המציאות ומגרעות בבריאה, ודאי ראוי לדעת "כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, והאלהים עשה שיראו מלפניו"², כלומר המעשים המתדמים לנו למכשולות, יתבארו כשנעריכם בתור חוליות לבנות את בנין המוסר האנושי וההשלמה הרוחנית היותר נשאה, שהיא צריכה לשימושה, כל אלה הדרכים המסובכים.

הדברים היותר מחרידים את לבב המשקיף על התולדה, הוא מחזה רעש הארץ שלפעמים יהפך משורש ערים וגלילות ויעשה שמות רבות, ורכבות אדם ירדו שאול חיים, לפעמים. ומהפכה נוראה כזאת כשתזדמן תעשה רושם גדול בכל החברה האנושית, שהיא מתקשרת עדר אל עדר. להבין

המשך בעמוד הבא

עין איה

הדמעות אמנם לא ישאירו רושם לעין האדם הרואה, כי הן נופלות לים הגדול, ורק מי שהוא כ"כ חכם שיודע לשער כמה טפות יש בים⁹ הוא יוכל להבחין את ערך שתי הדמעות שנוספו על הים הגדול, אבל העין הקצרה של רובי בני"א לא תבחין כלל בדבר. אמנם הרושם קיים, ועובר לא רק בחלק אחד מהחברה ששם נעשתה המשמה¹⁰, כ"א מסוף העולם ועד סופו, כי האנושי[ן]ת כולה היא מחוברת כלולאות, והפעולות החלקיות עושות רושם חודר בכולן, וסופן לעשות את תפקידן. ההנחה אמנם [היא] שלפעמים מהפכה בעולם, שנראית לחורבן עולם לשעה, מביאה תיקון וטובה נצחית ע"י המון סבות, היא הנחה של אמת, אבל להשתמש בה ראויים רק גדולי חכמי וישרי לב. אבל כשתכנס באהלי רשע תהיה לכלי משחית, להשחית ולחבל כל טוב, גשמי ורוחני, מאלה יצמחו בעלי הרס בחומריות וקנינים ורוחניות ומושגים¹¹, שהם מבלי עולם. ע"כ זה האיש המושחת, שלקח לו ההגיון הנעלה הזה להתחזק בחבלי חטאתו, שלא טהר את נפשו להיות הצדק והאמת אזור חלציו¹², כשדורש בשבח המהפכות, איהו כדיב ומיליה כדיבין באמת. והדחיה הנראית לעין היא שאין לנו חשבון גלוי איך גרמו המהפכות החומריות, כערבן של הזועות, מהפכות רוחניות. ועוד כשיבא הטוב ע"י מהפכה, צריכה המהפכה לגמור פעולתה להרוס, אבל ע"מ לבנות ולא לשלול ולא לחייב. א"כ צריך הפיכות רבות בחלקים רבים עד להקים דבר חדש ומבונה, וזה לא יוכל האדם לעשות, ע"כ לא לאנוש אָנוש להשתמש בכלל זה לכלי מעשה. אמנם הדחיה היא אמתית ביחש החזקת ההרס למעשה מוסרי בחק האדם, אבל ביחש ההגיוני לכלל ההנהגה האלהית המקפת רבבות דור, היא ודאי אמתית דגוהא גוהא עביד, מהפכה אחר מהפכה אע"פ שיש הפסק בנתיים כי "לא ישוב אף ד' עד עשותו ועד הקימו מזמות לבו, באחרית הימים תתבוננו בה בינה"¹³, והאי דלא אודי ליה כי היכי דלא לטעו כו"ע בתריה בפועל וחק המוסר המעשי, שדעות כאלה הנה מחליאות את

האנושי[ן]ת, עד שהנהגה האלהית מחייבת לדרך התיקון, גם מהפכות גדולות. ואחת מהמהפכות היותר מורגשות היא הבאה מרעידת הארץ, שאמנם יש שתעשה רושם קטן, אבל לפעמים תגדיל לעשות ותשאיר רושם עמוק בעקרה חלק גדול מהחברה האנושית, ועוקרת ענפים רבים רוחניים וגשמיים. ובודאי לפי הנהוג אחרי מהפכה נוראה כזאת תבא ירידה כללית בחברה האנושית, ירידה חמרית הגוררת אחריה ג"כ ירידות מוסריות. כי ע"פ הנהוג כל מקום שכבר התישבו בני"א בסדר ובנימוס, כבר כבשו להם חלקים רבים מארחות הטוב והחיים. א"כ כשהתעודה הגדולה הכללית מחייבת עקירת חלק רשום מהאנושיות, יש כאן שתי ירידות, חומרית ורוחנית, לכלל האדם אשר על פני האדמה. אמנם התכלית האחרונה שהיא הטוב העתיד הנשגב, הוא ים גדול ורחב ידים, נבנה מריבוא רבבות סבות לאין קץ, וערך מהפכה אחת לא תהיה ניכרת כלל לעין האדם הקצרה, איך תתקשר עם התיקון הכללי, אבל ידענו אל נכון שסוף כל סוף תתקשר אל המטרה הכללית ותצטרף לחשבון הגדול.

האי גוהא מאי הוא, סיבתו הרוחנית המוסרית ע"פ עצת ד' העליונה, מאי היא, איזו מטרה תחייב מהפכה נוראה, המאבדת ומורידה לטמיון חלק חמרי ורוחני מרכוש האנושיות הכללית. אמנם התשובה היא, המהפכה מתחייבת לרגלי עקירת חסרונות קלוטים ומוטבעים עמוק בגוף החברה, המתראה ממצב ישראל בעמים, הבלתי טבעי כלל מצד ההנהגה הישרה השכלית וההגיונית, כשהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אוה"ע. החסרון הכללי הזה מחייב להנחות תיקונו בכל האמצעים שבעולם וגורר עמו ג"כ הכרח של מהפכות, "נוע תנוע ארץ כשיכור וגו"⁵, "והיה ביום ההוא יפקוד ד' על צבא המרום במרום, ועל מלכי האדמה על האדמה"⁶, המהפכות והירידות החמריות והרוחניות, הנה כשהן לעצמן, נגד השאיפה האלהית, שחפץ בטובתן של בריות ואושרן הגופני והחומרי⁷, "כי לא תחפוץ בהשחתת עולם"⁸. ע"כ הנה שתי דמעות, ואלה שתי

המיץ האנושי ומביאות רעות רבות לעולם. וכבר
נוקשו רבים ונלכדו¹⁴ ע"י אלו הדרכים המסוכנים,
ודומים המה אלה המהרסים השונאים את החיים כמו
שהם ומנתקים את מוסדות הסדרים, לבעלי אוב
הדורשים אל המתים ומניחים את החיים, אשר רק עם
החיים וסדריהם ימצא האדם מקום להוציא אל הפועל
כל טוב וצדק, ומה שהוא נוגע לסתרי ההנהגה
העליונה, ע"י דרכים מופלאים שלרגלם ילך דבר ויצא
רשף¹⁵ לפניהם, המה כבשי דרחמנא¹⁶ והמשפט
לאלהים הוא¹⁷. אבל האדם צריך לדרוש תמיד
להתהלך לפני ד' בארצות החיים¹⁸, ולהיות דבק
בחוקות החיים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם¹⁹.
וראוי ומוכשר ביותר, למושגים כאלה המסוכנים
להשתמש בהם שלא כראוי, הוא איש כאובא טמיא,
בעל מדות פחותות ודורש תמיד במופלא, הוא ראוי
לבקש בפועל דרכים של הרס ומהפכה, ולהתמך
במושגים מוטעים ע"פ הנראה מתולדות ההנהגה
האלהית הכללית, אשר בכלל לא לאדם דרכו²⁰.
(ע"כ) וביחוד כשיצאת מפי איש העלול להשחתה,
ע"כ ביחוד מפני דאיהו כדיב מיליה כדיבין. שראוי
להשתדל בכל עז להודיע את האמת המעשית כי
היכא דלא לטעו כו"ע בתריה.